

هفتاد و پنجمین سالگرد درگذشت کلارا زتکین

شیرین جزایری

سی یکم خرداد هشتاد و هفت

مدافعان برابری حقوق زنان در جهان راهی طولانی را پیموده‌اند. تلاش آنان نتایج بزرگی نیز در پی داشته است اما هنوز هم برخی از خواست‌های اولیه جنبش زنان که در زمان زتکین مطرح شده‌اند، بخشی از شعارهای روز فعالان حقوق زنان محسوب می‌شوند. خواست‌هایی که به دلیل مطرح کردن آنان، مدافعان حقوق زنان به زندان و شکنجه، تبعید، پی‌گرد و محرومیت‌های اجتماعی محکوم می‌شوند.

کلارا زتکین (Klara Zetkin) یکی از اولین مبارزان حقوق برابر زنان است که نه تنها به عنوان سیاستمدار برجسته جنبش سوسیال دموکراسی، بلکه به عنوان یکی از چهره‌های رهبری جنبش زنان آلمان شناخته شده است.

گفته می‌شود که در مراسم خاکسپاری کلارا زتکین در مسکو، در بیستم ژوئن ۱۹۳۳ میلادی، بیش از ۶۰۰ هزار نفر شرکت کردند تا با این مبارز برجسته جنبش زنان وداع گویند. کلارا زتکین ۷۶ سال زندگی کرد و خاکستر جسد او در دیوار کرملین به خاک سپرده شد.

نیم‌نگاهی به زندگی کلارا

کلارا آیسنر دختر یک معلم روستایی از ایالت ساکسن آلمان بود که در خانواده‌ای مسیحی با نظرات انسان‌دوستانه بزرگ شد. در دوران تحصیل در آموزشگاه تربیت معلم در لایپزیک به عضویت حزب سوسیال دموکرات آلمان درآمد. به‌دنبال آشنایی با اوسپ زتکین (Zetkin Ossip)، انقلابی روس، در سال ۱۸۸۳ به همراه وی به پاریس رفت. کلارا، نام فامیل زتکین را برای خود برگزید، اگرچه هرگز رسماً با اوسپ ازدواج نکرد. او در پاریس به عنوان روزنامه‌نگار در نشریات کارگری فرانسوی و آلمانی مشغول به کار شد و هر دو پسر خود را در این شهر به دنیا آورد.

کلارا زتکین به عنوان نماینده سوسیال دموکرات‌های آلمان در دومین جلسه انترناسیونال سوسیالیستی در پاریس شرکت جست. سخنرانی او در این نشست باعث شد که او به عنوان مؤسس و یکی از رهبران برجسته جنبش زنان شناخته شود. کلارا گفت: «همان گونه که کارگر توسط سرمایه‌دار به انقیاد کشیده می‌شود، زن نیز تا زمانی که از نظر اقتصادی مستقل نشده، در بند مرد باقی خواهند ماند.» اولریکه ماستکیرشنینگ، مسئول مجله زنان دویچه وله در مورد این مبارز خستگی‌ناپذیر می‌گوید: «کلارا زتکین پیش از هر چیز برای خواست استقلال اقتصادی زنان، برای حق داشتن شغل برای زنان مبارزه کرد. خواست او تنها حق شرکت در انتخابات برای زنان نبود، بلکه حق عدم وابستگی اقتصادی برای زنان را نیز مطرح کرد. به نظر زتکین از این طریق است که زنان می‌توانند با حقوق برابر در تصمیم‌گیری‌های سیاسی کشور نقش داشته باشند. این خواست امروزه نیز برای زنان مطرح است.»

کلارا زتکین هنگام سخنرانی در یک گردهمایی (در زمانی و مکانی نامعلوم)

کلارا بعد از درگذشت شریک زندگی‌اش در سال ۱۸۹۰، به همراه کودکانش از پاریس به اشتوتگارت آلمان بازگشت و در آنجا به عنوان نویسنده یک نشریه کارگری زنان به نام «برابری» شروع به کار کرد. آشنایی‌اش با هنرمند نقاش، گئورگ فردریش زوندل به ازدواج با وی انجامید. کلارا زتکین نخستین زنی بود که به رهبری حزب سوسیال دموکرات آلمان رسید. در اولین جلسه کنفرانس بین‌المللی زنان سوسیالیست در اشتوتگارت او به عنوان منشی عالی حزب برگزیده شد.

سه سال بعد، در ۲۷ آگوست سال ۱۹۱۰ دومین کنفرانس بین‌المللی زنان در کپنهاگ با شرکت ۱۰۰ شرکت‌کننده از هفده کشور جهان برگزار شد. در این کنفرانس، به پیشنهاد کلارا زتکین روز هشتم ماه مارس به عنوان روز زن، برای دفاع از حقوق زنان در مقابل تبعیضات مختلف و چند جانبه برگزیده شد. خانم ماستکیرشنینگ می‌گوید که امروز هم شعارهای جنبش زنان از سوی کسان دیگر با شکل دیگر ولی با همان محتوا مطرح میشوند: «طبیعی است که امروزه زنان در آلمان در مقابل قانون دارای حقوقی برابر با مردان هستند. طبیعی است که آنان امکان مساوی شرکت در انتخابات را دارند و از نظر حقوقی تفاوتی میان مردان و زنان وجود ندارد اما در عمل و در محیط کار وضع به گونه‌ای دیگر است. مثلاً در آلمان نمونه‌های بسیاری را می‌توان یافت که نشان می‌دهند زنان با کار برابر، حقوقی کمتر از مردان دریافت می‌کنند. یا به بحثی که امروزه در آلمان درباره امکاناتی برای والدین جوان در نگهداری از کودک و حفظ شغل خود در جریان است، توجه کنید که چه دلایلی از جناح محافظه‌کاران برای لزوم باقی ماندن زنان در خانه عنوان می‌شوند.»

خواست‌های زنان در زمان زتکین

مهم‌ترین خواست‌های زنان از سوی کلارا زتکین و مبارزان همراه او بدین گونه بیان شدند:

لزوم تدوین قوانین حمایت‌کننده کار برای زنان؛ حق رای و شرکت در انتخابات؛ برابری مزد با مردان در مقابل کار مساوی؛ هشت ساعت کار در روز؛ حمایت از مادر و کودک؛ مرخصی زایمان؛ حق داشتن تعطیلات و تعیین حداقل مزد. یکی از نزدیک‌ترین دوستان کلارا، روزا لوکزامبورگ بود که با گروه جدا شده از حزب سوسیال دموکرات، بعدها حزب کمونیست آلمان را پایه‌ریزی کردند.

کلارا زتکین به عنوان نماینده حزب کمونیست دوران جمهوری وایمار در برلین بسر برد و سپس در مسکو بود که او سومین جلسه بین‌المللی سوسیالیستی زنان را رهبری کرد. در سی‌ام ماه اوت ۱۹۳۲ زتکین در سن ۷۵ ساگی به عنوان نماینده مجلس و رئیس سنی پارلمان آلمان، اولین جلسه مجلس آلمان، رایشستاگ، را افتتاح کرد. چند ماه بعد بدنبال قدرت یافتن حزب فاشیستی نازی‌ها مجبور شد از آلمان بگریزد و به مسکو برود. زندگی مملو از مبارزه کلارا زتکین در بیستم ماه ژوئن سال ۱۹۳۳ در همین شهر به پایان رسید.